

SLOVENSKI

vestnik

GLASILO SLOVENSKE KOROSKE

Edinole zdrava moč
in silna odpornost na-
šega ljudstva sta klju-
bovali nemški napa-
dalnosti!

LETNIK III.

CELOVEC, V SREDO 17. III. 1948

ŠTEV. 14 (107)

Poskušeni atentat na kulturno svobodo
koroških Slovencev

V petek, dne 12. marca 1948, po slavnostnem občnem zboru ob 40. letnici SPZ so koroške policijske oblasti po-
vzele ostro gonjo za razveljavljanje pro-
ti njihovim temnim načrtom uspelega
občnega zbora. Še na poti od zborova-
nja so protipostavno po sili odvedli na
policijsko zapisnikarja občnega zbora tov.
Franceta Košutnika, da bi na ta način
dobili vpogled v akte SPZ, ki jih je no-
sil pri sebi. Šele po odločnih protestnih
korakih pri celovski policijski in pri ko-
roški varnostni direkciji so vrnili akte,
ko so jih najprej natančno pregledali in
nato tudi tov. Košutnika izpustili na svo-
bodo. Temu protipostavnemu izsiljanju
je zvečer istega dne sledil nezasišlan
atentat na demokratične pravice sloven-
skega ljudstva na Koroškem. Po radiu
in časopisju je varnostna direkcija za
Koroško objavila zlonamerno in nere-
snično vest, da je bil občni zbor SPZ
sklican proti pravilom in da je zaradi te-
ga tudi izvolitev odbora nepostavna.
Varnostna direkcija da vsled tega ne bo
priznala novega odbora.

To vest je varnostna direkcija zlonamerno objavila, ne da bi se zanimala za
nedvoumne sklepe sej osrednjega odbora
SPZ.

Ta vsem demokratičnim načelom na-
sprotujoča objava varnostne direkcije
ponovno kaže, kako si avstrijske oblasti
zamišljajo kulturno svobodo in enako-
pravnost koroških Slovencev in potrju-
je, da gospoda pri varnostni direkciji za
Koroško še vedno ne more pozabiti, da
ni več v uniformi Hitlerja, ko so s Slo-
vencev ravnali po svoji mili volji. Tedaj
so slovenskim organizacijam imenovali
»Führerje«, ne da bi se ozirali na demo-
kratično voljo ljudstva. Toda naše ljud-
stvo, ki se je v borbi proti nacističnemu
nasilju priborilo pravico samoodločanja,
oklanja to nedemokratično ravnanje in
si svobodno voli svoje predstavnike.

Čas je, da mednarodno demokratično
ljudnost seznanimo s čudnimi pojavi no-
ve avstrijske demokracije na Koroškem.
(Varnostno direkcijo za Koroško navaja-
mo kot poseben primer. Na njen račun

grede doslej že brutalni napad na slo-
venske izseljence 15. aprila 1946, proti-
zakoniti razpust Zveze slovenskih izse-
ljencev, protipostavna cenzura sloven-
skih kulturnih programov in številne
policijske persekucije proti koroškim
Slovincem in njihovim organizacijam.

Pribiti moramo še dejstvo, da je ne-
mogoče, da bi varnostna direkcija izvr-
šila to dejanje, naperjeno proti osnov-
nim kulturnim pravicam koroških Slo-
vencev brez sodelovanja, brez pomoči
domačih imperialističnih agentov. So-
vražniki slovenske kulture so poslali v
borbo uradnika koroške deželne vlade

Piceja in dr. Joškota Tischlerja, ki mu
je razširjeni POOF vzel zaradi njegove-
ga protinarodnega delovanja pravico, da
nastopa v imenu koroških Slovencev.
Dr. Joško Tischler je pred občnim zborom
izjavljal, da bo občni zbor nelega-
len, čeprav je na seji SPZ sam za nje-
ga glasoval in naročil, da se skliče.
Vzročna zveza med Tischlerjevimi izja-
vami in poznejšo izjavo varnostne di-
rekcije je popolnoma jasna: Tischlerje-
vo sovražno stališče do SPZ, ki je last
vseh koroških Slovencev, ne pa orodje
v rokah imperialističnih agentov, je var-
nostna direkcija kot izvršni organ im-

perialističnih teženj kulturnega in na-
cionalnega tlačenja koroških Slovencev
samo realizirala s svojo nezakonito izjavo.
Avstrijski uradnik Picej pa bi po načrtu
moral motiti potek občnega zbora. Imel
pa je zelo malo uspeha. Takoj v začet-
ku so ga navzoči delegati izsmejali zara-
di komičnih medklcov, tako, da se do
konca ni upal več oglašati. Na ta način
je Tischler in peščica protiljudskih ele-
mentov padla na nivo navadnih poli-
cijskih agentov. S tem je popolnoma ja-
sno dokazano, da se koroški Slovenci
niso dali zapeljati v razbijaško delo
domačih imperialističnih agentov, kate-
rih zaveznik je ostala samo še varnost-
na direkcija. Koroški Slovenci smatra-
mo nezakonito izjavo varnostne direk-
cije v Celovcu ob priliki občnega zbora
SPZ za težko krivico in grobo nasilje
ter najodločnejše protestiramo proti
takšnemu ravnanju.

PROTEST

Slovenska prosvetna zveza najostreje
protestira proti nepostavnemu ravnanju
kriminalne policije v Celovcu, ki je po
policijsko prijavljenem in odobrenem
občnem zboru dne 12. marca 1948 okrog
13.30 ure samovoljno in prisilno odve-
dla na policijsko zapisnikarja na občnem
zboru tovariša Košutnika Franca, roj.
2. 6. 1927 in stanujočega v Globasnici
štev. 71.

Značilno je, da je kriminalna polici-
ja pod pretezo perlustriranja aretirala
med več kot 150 udeleženci edinole Ko-
šutnika Franca, očitno vsled tega, ker
je nosil pri sebi zvezine akte in proto-
kol občnega zbora. Izrečno naglašamo,
da se je Franco Košutnik v redu legi-
timiral z osebnim izkaznico, ko ga je po-
licija ustavila.

Celo potem, ko se je takoj po aretaci-
ji Košutnika zglašil pri kriminalni pou-
ciji predsednik Slovenske prosvetne

Celovec, dne 12. marca 1948.

Za Slovensko prosvetno zvezo:

Tajnik:

Tonče Schlapper l. r.

Predsednik:

Dr. Franci Zwitter l. r.

Ta protest je Slovenska prosvetna zveza poslala medzavezniškemu svetu
za Avstrijo na Dunaju, britanskemu elementu civilne uprave v Gradcu, var-
nostni direkciji za Koroško in policijski direkciji v Celovcu.

zveze dr. Franci Zwitter, mu uradnik
kriminalne policije Mörtl z različnimi iz-
govori več ko eno uro dolgo ni hotel
izročiti zveznih aktov, čeprav ga je dr.
Zwitter izrečno opozoril na protizakoni-
tost njegovega zadržanja. Dr. Zwitterju
je bilo rečeno, da tov. Košutnik ni bil
aretiran. Šele na ponovne energične
zahteve in ko se je kriminalni uradnik
Mörtl poizkušal povezati s policijskim
direktorjem Harterjem, so končno izro-
čili akte, dočim so Košutnika še nadalje
zadržali proti njegovi volji.

Slovenska prosvetna zveza zahteva
pojasnilo za protizakonito ravnanje do-
tičnih uradnikov in zadoščenje na ta na-
čin, da se jih pokliče na odgovornost.
Izrečno ugotavljamo, da smatra Sloven-
ska prosvetna zveza tako ravnanje za
sovražno dejanje in za očitni napad na
kulturno svobodo koroških Slovencev.
Proti temu najostreje protestiramo!

hofašistične bataljone in povzročila res-
ne izgube osmi monarhofašistični divizi-
ji. Ista usoda bo doletela tudi njihovo
ofenzivo drugod, ker jim demokratična
armada neusmiljeno zadaja udarec za
udarec.

Rodoljubi, na napad ameriškega za-
sužnjevalca imamo samo en odgovor: da
se demokratična armada in naše nepre-
magljivo ljudstvo skupno odločno upre-
ta tej novi ofenzivi in da naše zmage v
Epiru, Tesaliji in na Peloponezu razši-
rimo do Soluna in Aten, do Volosa in
Patrasa. V gorah in planinah, po mestih
in vaseh, v zraku in na kopnem mora-
mo dajati sovražniku takšne udarce, da
mu prekrizamo vse njegove nakane in
osvobodimo Grčijo.

Vlada generala Markosa se nato v
poglasu obrača na borce in oficirje
demokratične armade in jih poziva, naj
še povečajo svoje vojne napore za osvo-
boditev ljudstva, hkrati pa naj razvijajo
politično delo med vrstami monarhofaši-
stične vojske. Vlada poziva prebival-
stvo v mestih, naj se z vsemi sredstvi
bori za zaščito svojega življenja, naj
ne dopusti, da ga ubijajo in pošiljajo v
pregnanstvo. S stavkami in drugimi
množičnimi akcijami, predvsem pa naj
z orožjem pripomore k osvoboditvi Gr-
čije.

»Blizu se ura svobode,« pravi proglas
dalje, »monarhofašizem se maje, njego-
ve ameriške noge so trhle. Mi smo novi
svet in ni je stvari, ki bi nas mogla ovi-
rati na našem pohodu za osvoboditev
Grčije. Na svobodnih hribih in pokra-
jinah gradimo novo Grčijo, Grčijo dela
in veselja, državo, v kateri ima obtašt
ljudstvo in služi ljudstvu. Svobodno
ozemlje se iz dneva v dan širi, in prišel
bo dan, ko bo plapolala naša osvobo-
ditna zastava v velikih mestih.

Začasna demokratična vlada, ki je iz-
raz duše grškega ljudstva in je bila se-
stavljena v najbolj kritičnih dneh, poziva
vse ljudstvo na borbo, na še večje
vojne napore, in naj stopa v vrste grške
demokratične armade. Vsi rodoljubi v
Grčiji morajo imeti samo eno misel, eno
voljo in en sklep: vsi pod orožje, vse
za zmago.

Markosova vlada poziva na borbo

Radijska postaja Svobodne Grčije je
objavila proglas začasne demokratične
vlade Svobodne Grčije, ki ga je poslala
grškemu ljudstvu in demokratični ar-
madi. V proglasu pravi takole:

»Rodoljubi, borce in oficirji demokra-
tične armade!

Ameriški imperializem si je končno
Grčijo popolnoma podvrget. Lakaja
ameriškega zaslužjevalca Sofulisa in
Tsaldaris sta skupaj z vsemi starimi po-
litikanti prodala nacionalno neodvi-
snost ameriškim dolarskim mogotcem
in naredila iz naše dežele kolonijo ZDA.
Tako imenovana vladna vojska je v bi-
stvu najemniška kolonialna vojska
ameriških vodij v Grčiji pod vodstvom
generala Van Fleeta. V monarhofaši-
stični Grčiji se ravnajo izključno po
ukazih ameriških gospodarjev. Naša de-
žela ponovno preživlja dni hitlerjevske
okupacije. Izmenjala je samo gospodar-

ja, namesto Nemcev so prišli angloame-
riški imperialisti.

Vojna sodišča ameriške uprave mno-
žično obsojajo na smrt grške rodoljube.
Sam Van Fleet ukazuje ustrelitev ujet-
nikov, ranjencev in talcev in množične
aretacije v Atenah, Pireju in drugih
grških mestih. V terorističnem besu pro-
ti grškemu ljudstvu imajo glavno besedo
ameriški oficirji.

Pri izvajanju svojih zavojevalnih na-
kan so naleteli ameriški imperialisti sa-
mo na eno zapreko — na ponosno gr-
ško ljudstvo in na njegovo oboroženo
avantgardo — demokratično armado
Grčije. Grški rodoljubi — možje in žene
— so ponovno kakor v času hitlerjev-
ske okupacije prijeli za orožje in se bo-
re z velikim junaštvom za nacionalno
neodvisnost in za ljudsko demokracijo.
Po vsej Grčiji, na Samosu in Kreti, v
Rumeliji, na Peloponezu, v Traciji, Epi-

ru in Makedoniji se demokratična arma-
da Grčije bori in zadaja hude udarce
kolonialnim monarhofašističnim silam.

Sestava začasne demokratične vlade
je še bolj okrepila borbo grškega ljud-
stva in še bolj utrdila njegovo edinstvo
in enotnost v skupni bratski borbi za
nacionalno neodvisnost. Ameriški impe-
rialisti pripravljajo nove operacije proti
herojskemu grškemu ljudstvu in njego-
vi nepremagljivi demokratični armadi.
Izpremembra v monarhofašističnem ge-
neralštabu, nekaj milijonov dolarjev, ki
jih je dal Truman, vojaška oprema, ki
jo vsak dan iztovarjajo ladje, bataljoni
»nacionalne garde« in razuzdani teror,
vse to sestavlja sistematične vojne pri-
prave monarhofašistov, ki jim ameriški
imperialisti ukazujejo, da morajo čim-
prej pričeti ofenzivo, sicer bodo propad-
li monarhofašisti in ameriška okupacija
v Grčiji. Svojo ofenzivo so že pričeli, in
sicer v Epiru, toda dobili so svoje. De-
mokratična armada je uničila tri monar-

Jugoslavija je za politiko mirnega sodelovanja z vsemi narodi sveta

DR. ALEŠ BEBLER O VPRAŠANJU GRČIJE IN NEMČIJE

Pomočnik ministrstva za zunanje zadeve FLRJ dr. Aleš Bebler je imel v Kolaričevi univerzi predavanje pod naslovom »Dve liniji v mednarodni politiki v luči drugega zasedanja Generalne skupščine OZN in miru v Nemčiji.« V svojem predavanju je med drugim govoril tudi o vprašanju Grčije:

»Kot veste, so v tej deželi tuje čete dveh velikih zapadnih držav. Te čete niso na prijateljskem obisku, temveč se bojujejo. Niso jih poslali tja po sklepu Varnostnega sveta, ki bi edini mogel po Ustanovni listini ukreniti kaj potrebnega po poglavju 7 in to samo v primeru, da je ugotovil agresijo in da je oborožene sile poslal v zaščito žrtev te agresije. Te čete so zdaj v Grčiji brez tega sklepa in celo brez predhodne odobritve Varnostnega sveta, kajti ta že dve leti razpravlja o grškem vprašanju. Vojna v Grčiji je torej očitna kršitev Listine in se vodi za cilje, ki nimajo prav ničesar skupnega s cilji Združenih narodov.

Seveda tisti, ki se tam bojujejo za svoje lastne egoistične cilje, tega ne bodo javno priznali. Pred Generalno skupščino so šli celo tako daleč, da so za to obtožili druge — severne sosedo — češ da se vmešavajo v notranje zadeve Grčije. Ne bom ponavljal pomanjkanja slehernih dokazov proti nam. Nasprotniki so se morali opravičevati za prisotnost svojih čet v Grčiji. Pri tem so se opirali na trditev, da so danes tuje čete v Grčiji na željo vlade, ki je bila izvoljena na svobodnih volitvah. Ta trditev pa šepa na obe nogi.

Prvič. Volitve, na katerih je bila izvoljena današnja vlada, niso bile svobodne; v času teh volitev je vladal teror proti »opoziciji«; približno 30.000 najaktivnejših »opozicionalcev« je bilo v ječah in na otokih; oblast, ki je upravljala volitve, je imela podporo tuje oborožene sile.

Drugič. Pa naj bi bile volitve že kakršne koli, vendar je nedvomno, da so tuje čete in drugi činitelji, ki jih predstavljajo tuje sile v tej državi, od samega prihoda pa do danes odločno vplivale na razvoj notranjih dogodkov — to pa imenujemo: intervencija.

Intervencija pa je — tudi če ne bi bilo Listine — po mednarodnem pravu prepovedana. Da pa je oboroženo vmešavanje v nasprotju z Listino proti izrečno navedenim odredbam te Listine, je prav tako malo mogoče dvomiti.

Ko je govoril o vprašanju Nemčije je dr. Bebler dejal:

»Vzemimo samo našo izmučeno Evropo, kateri sta mir in obnova bolj potrebna kakor kateremu koli drugemu kontinentu. Toda še danes ne more urediti svojih razmer in ne more obnovljati v miru. Mar mislite, da bi mi Evropeci ne mogli n. pr. rešiti nemškega vprašanja sedaj po zmagi nad nemškim fašizmom, ko so dani vsi pogoji za demobilizacijo Nemčije, za vključenje nemškega ljudstva in njegovega gospodarstva v evropsko skupnost miroljubnih narodov?

Mi bi to brezpogojno mogli rešiti, če ne bi bilo nekaj posebnih računov in nakan z Nemčijo, če nekateri ne bi kovali načrtov z Nemčijo kot delom nekakšne železne zaves in kot oporiščem za pritisk na vse strani in to vzhodno in zapadno od nje.

Mar mislite, da bi mi Evropeci ne mogli gospodarsko obnoviti svojega kontinenta laže in v korist vseh Evropecev, če ne bi bilo posebnih računov z Evropo kot tržiščem za ameriško blago in drugih posebnih finančnih in političnih računov, ki se odražajo v Marshallovem načrtu s takšnimi postopki, kot je to n. pr. zadrževanje jugoslovanskega zlata?

Mi bi to mogli brezpogojno in to ne bi bilo samo v našo korist, temveč v korist ameriškega ljudstva samega, ki bi mu urejeno evropsko gospodarstvo dajalo večje koristi kot načrti nedoglednega zadolževanja Evrope in rušitve temeljev za uravnoteženo trgovinsko bilanco svoje zunanje trgovine in poravnavanje računov zaradi te izgube ravnotežja.

Je pa tudi nekaj ameriških politikov, ki to jasno vidijo in tudi povedo.

Mi v Vzhodni Evropi vendarle bolje izhajamo kot oni v Zapadni Evropi. Nam sicer delajo težave in ovire, toda našega dela za izgradnjo naših dežel ne morejo preprečiti.

Svoje predavanje je zaključil dr. Bebler z besedami:

»V zgodovini je bilo mnogo poskusov nadvlade enega naroda nad drugim. Bilo je tudi nekaj velikih imperijev — od rimskega do britanskega. Toda danes so časi drugačni od časov, ko so se ustvarjali ti imperiji. Danes so se po vsem svetu formirali narodi s svojo nacionalno zavestjo, s svojim nacionalnim ponosom. Danes so na ogromnih površinah držav in zvez držav — velika Sovjetska zveza in države ljudske demokracije, ki hkrati zavedno preprečujejo prevlado tujih sil nad svojimi naro-

di in dajejo zgled za popoln način ureditve med narodi — odnose na temelju suverenosti in nacionalne svobode; enakopravnosti, lojalnega sodelovanja in medsebojne pomoči.

Iz teh razlogov je tendenca za ustvarjanje »ameriškega veka« trčila ob neprimerno močnejšo tendenco, v voljo ogromne večine človeštva, ki hoče, da se uredi odnosi med narodi na demokratičen način, na način, ki ustreza tudi načelom Listine Združenih narodov.

Ta volja je — česar ne smemo pozabiti — tudi volja velike večine Američanov.

Zato ni razlogov, da bi dvomili v končni rezultat spopada dveh linij v današnji mednarodni politiki. Zato tudi ni razloga, da bi mi — namreč Jugoslavija, kakor koli popuščali pri svoji dosedanjí politiki mirnega sodelovanja z vsemi narodi in odločne obrambe svoje suverenosti, nedotakljivosti in spoštovanja — po naši najboljši zavesti in spoznanju popuščali pri svojih mednarodnih obveznostih, tako onih, ki izhajajo iz naših dvostranskih pogodb kakor pri onih, ki smo jih prevzeli kot člani vseljudske skupnosti narodov in posebej kot člani Združenih narodov.

Pravi pristaši miru so proti zapadnemu bloku

Diplomatski komentator moskovske »Pravde« poudarja, da je »zahodna zveza«, ki sta jo ustanovila Bevin in Marshall, vojaški in politični blok. Formalna pripadnost ZDA k temu bloku je podvržena celi vrsti zahtev ustave. Upoštevajoč notranjepolitični položaj v deželi, borbo, ki se je že zaostila okrog volitev predsednika in novega kongresa, ameriški vodilni krogi oklevajo, da bi predložili kongresu vprašanje formalne pripadnosti ZDA k temu bloku.

Pripomniti je treba, da angloameriška diplomacija, ki je praktično pričela ustanavljati »zahodno zvezo«, do nebes povečuje mednarodni pomen dežel Beneluxa. Bevin vključuje Belgijo, Nizozemsko in Luksemburg pod istim naslovom kot Anglijo in Francijo v »jedro« »zahodne zveze«. Američani, ki se pridružujejo tej tvegani izjavi, polagajo medtem roko na odločilne vzvode gospodarstva Nizozemske in Belgije. Hrušč

okrog dežel Beneluxa ima samo en pomen: ustvariti videz, da sodelujejo v »zahodni zvezi« vse dežele zahodne Evrope in s tem zakriti bistveni cilj angloameriške diplomacije: vključitev zahodne Nemčije v »zahodno zvezo«.

Duh Locarna in Monakova plava nad politiko Bevin, Bidault in Marshalla. Jamstvo evropske varnosti proti ponovitvi nemške napadalnosti so nadomestili s politiko anglo-francosko-ameriške zveze in »strateškim sodelovanjem« s porurškimi magnati, s politiko, naperjeno proti življenjskim interesom evropske varnosti. Zaveznitvo ameriških monopolov s porurškimi magnati vzdržuje varnost proti nemškemu napadu približno tako, kot »držijo« vrv obešenca. To zaveznitvo bo najboljše jamstvo za neuspeh varnostnega sistema. Zaradi tega so pravi pristaši miru proti imperialističnemu bloku, ki se ustanavlja na zahodu in zasleduje napadalne smotre.

Ljudska demokracija je jamstvo za nepredek

Na zasedanju CK Komunistične partije Avstrije na Dunaju je imel narodni poslanec Kopenig govor, v katerem je med drugim izjavil, da sta se polastila po zadnjih dogodkih v Češkoslovaški, kjer je zmaga ljudska demokracija, tudi vladajočih vodilnih skupin obeh vladnih strank v Avstriji strah in panika. Toda ne samo dogodki na Češkoslovaškem so prestrašili te kroge, temveč tudi bojazen, da se pričinja tudi med avstrijskim ljudstvom, predvsem delavstvom, globok in pomemben preobrat. Kopenig je izjavil, da so se desničarski socialistični voditelji še tesneje povezali s kapitalizmom in poizkušajo postaviti socialistično stranko v službo obnove kapitalističnih privilegijev v Avstriji. Povsod po svetu, kjer trčijo druga na drugo sile kapitalizma in socializma, sile reakcije in napredka, se postavijo vodilni desničarski socialisti v obrambo reakcije in kapitalizma. Prav tako stoji tudi v Avstriji desničarsko socialistično vodstvo na strani reakcije.

Pri oznaki današnjega položaja v Avstriji, je dejal narodni poslanec Kopenig dobesedno: Danes je OeVP, ki zahteva in svoje zahteve tudi izjavi, vodstvo socialistične stranke pa ji korak za korakom popušča. Po zadnjih dogodkih na Češkoslovaškem pa so se socialistični voditelji še tesneje, na milost in nemilost povezali z OeVP. Socialistični voditelji so se povezali z VP v borbi proti ljudski demokraciji, pri čemer poizkušajo, da prikažejo avstrijskemu ljudstvu ljudsko demokracijo v napačni in neresnični luči, kajti oni imajo razlog, da skrbijo, da njihovi pristaši ne izvejo, kaj ljudska demokracija v resnici pomeni.

V nadaljevanju svojega govora je narodni svetnik Kopenig slikal bistvo ljudske demokracije na Češkoslovaškem, govoril je o podržavljenju tovarn in podjetij, veletrgovine, zunanje trgovine, o agrarni reformi, o čiščenju uradov in ustanov do ministrstev. Govoril je o preskrbi delovnega ljudstva z živili

in obleko, o kontroli produkcije ter o razdeljevanju industrijskih produktov, pri katerem sodeluje ljudstvo, o črtanju, oziroma zmanjšanju davkov za gospodarsko šibkejšo in o zvišanju davkov za bogataše in kapitaliste.

Ljudska demokracija pomeni, je izjavil narodni poslanec Kopenig, vodstvo države in gospodarstva po želji ljudstva in za ljudstvo, vodstvo, ki ga izvaja in kontrolira ljudstvo samo.

Kopenig je nadalje izjavil, da avstrijsko delavstvo odločno odklanja protikomunistično ščuvanje avstrijskih reakcionarjev in vedno odločnejše zahteva, da

Zilliacus obtožuje Bevina in Attlee-ja

Na zborovanju v velikem industrijskem središču Rudersfield je laburistični poslanec Zilliacus odgovoril na obtožbe desnih laburistov, da ima »vtis, kakor da se v Veliki Britaniji pripravlja vojna proti Sovjetski zvezi«.

Do teh obtožb — je dejal Zilliacus — je prišlo neposredno pred debato v parlamentu o obrambi, ki je pokazala, da sta obrambni minister Alexander in zunanji minister Bevin popolnoma opustila Ustanovno listino Združenih narodov in se povrnila k politiki ravnotežja sil, t. j. k politiki groženj z vojno kot poslednjega argumenta v diplomatskih razgovorih.

Zilliacus se je dotaknil groženj z vojno, ki se jih poslužujejo Attlee in drugi laburistični voditelji in dejal, da »borcev, ki so se borili v Stalingradu, pri Moskvi in v odporniških gibanjih in ki so izšli kot zmagovalci iz nepopisnih strahot barbarstva ter okrutnosti nacizma, ne bo mogoče prisiliti k pokornosti z Attleejevimi ukori, pa tudi ne z Bevinovimi metodami«.

Pozval je delavski razred Velike Britanije naj od laburistične vlade zahteva, da bo izpolnila svoje volivne obljube in spoštovala obveznosti, ki jih je sprejela na podlagi Ustanovne listine Zdru-

NARODNE MANJŠINE V FLAJ IMAJO SVOJE ŠOLE

Ustava FLRJ jamči vsem državljanom popolno enakopravnost. To jamstvo se nanaša tudi na pravico do izobrazbe v materinščini, vsled česar so deležne tudi vse neslovanske narodne manjšine v Jugoslaviji šolskega pouka v svojem rodnem jeziku.

Beograjska »Borba« poroča, da imajo narodne manjšine v Jugoslaviji trenutno na razpolago 944 ljudskih in 63 srednjih šol, v katerih se šola skupno 133 tisoč otrok.

Dočim v predvojni Jugoslaviji ni bilo niti ene albanske šole, se danes poučuje v albanščini v 467 ljudskih šolah. Pravtako ni bilo v stari Jugoslaviji nobene turške šole, sedaj pa se šola 8.000 otrok turške narodnosti v 70 šolah s turškim učnim jezikom. V preteklem šolskem letu je bilo v Jugoslaviji 56 italijanskih šol, dočim jih je bilo pred vojno samo pet.

SLOVANI V AMERIKI BODO VOLILI WALLACEA

Na nedavni seji v Detroitu je nacionalni komite vseslovanskega kongresa, ki zastopa štiri milijone ameriških Slovanov, soglasno odobril Wallaceovo kandidacijo za predsednika ZDA. Nacionalni komite je pozval vse Američane slovanskega porekla, naj aktivno podprejo Wallaceov program izgradnje trdnega mira na temelju sodelovanja in prijateljstva z demokratičnimi narodi.

Sekretar kongresa Pirinski je navedel naloge Američanov slovanskega rodu in jih pozval, naj se najenergičneje bore proti obnavljanju nemškega vojnega potenciala. Bore naj se za zaščito pravic ameriškega ljudstva in podpirajo Wallaceovo kandidacijo. Ostro je grajal politiko ZDA v ameriški coni Nemčije in v imenu Američanov slovanskega porekla zahteval izvajanje potsdamskih sklepov o demilitarizaciji in demokratizaciji Nemčije.

Po seji so priredili banket na čast 50. rojstnega dne predsednika Kongresa Kržiškega, ki je prejel čestitke Henryja Wallacea, senatorja Pepperja in književnika Louisa Adamiča.

se prekine s sedanjo koalicijsko vladno prakso. Kot dokaz temu je navedel rezultate volitev delavskih zaupnikov, pri katerih so komunisti prejeli več glasov, kakor pa pri volitvah v letu 1945, čeprav je tokrat glasovalo bistveno manjše število avstrijskih državljanov. Narodni poslanec Kopenig je zaključil svoj govor z besedami: Razvoj po vsem svetu kaže, da sile napredka rastejo in da izgublja reakcija položaj za položajem. Tudi v Avstriji ne smemo preceenjati sil reakcije. Reakcija je prevzel strah in trepet, ker že čuti svojo slabost. Sedaj je napočil tudi v Avstriji čas, da preidejo delovno ljudstvo in sile napredka v ofenzivo!

ženih narodov. Poudaril je, da mora biti laburistična stranka v prijateljskih stikih z delavci, ne pa sovražno razpoložena do komunistov.

Na koncu je Zilliacus dejal, naj bi »začeli sodelovati z državami socialistične graditve in strankami delavskega razreda«, kar bo »prispevalo k ureditvi demokracije in politične svobode v Evropi, zagotovilo narodno neodvisnost Velike Britanije in življenska sredstva britanskemu ljudstvu ter utrdilo mir«.

V svojem govoru, ki ga je imel preteklo nedeljo v Darlingtonu, je Zilliacus dejal, da je politika ZDA usmerjena na pripravljanje tretje svetovne vojne proti Sovjetski zvezi in delavskemu razredu Evrope.

Dejal je, da so naivni vsi tisti, ki mislijo, da jim bodo nudile ZDA pomoč, ne da bi istočasno hotele dobiti tudi kontrolo nad zunanjo politiko, vojaškimi napravami in gospodarstvom dežel, ki so deležne podpore.

Zilliacus je zahteval spremembo britanske zunanje politike, prekinitve vojaškega sodelovanja z ZDA izven okvira ZN in odpoklice vseh britanskih vojaških enot in misij iz Grčije.

Za enakopravnost in svobodo našega ljudstva

Poročilo z občnega zbora Slovenske prosvetne zveze

Slavnostno je bilo razpoloženje v petek, dne 12. marca 1948 v veliki dvorani pri Rothu v Celovcu. Stari in mladi prosvetaši iz vseh krajev naše zemlje so prihajali, da prisostvujejo slovesnemu 40. občnemu zboru svoje osrednje prosvetne organizacije. Okusno okinčana dvorana je bila zasedena do zadnjega kotička in v živahno kramljanje mladine se je vmešaval resni pogovor starih kulturno prosvetnih pionirjev.

V odsotnosti predsednika je otvoril občni zbor SPZ podpredsednik tov. Janko Ogris iz Bilčova, ki je izrazil veselje nad številno udeležbo, ki kaže, kako zelo se naše ljudstvo zaveda velikega pomena kulturno prosvetnega dela. »Dokler se bomo zbirali na Koroškem aktivni prosvetno-kulturni delavci, tako

dolgo bo tudi naša Koroška slovenska, je dejal tov. Ogris Janko.

Nato je tajnik SPZ tov. dr. Mirt Zwitter prečital pravila, preveril navzoče delegate, opozoril ostale udeležence, da nimajo pravice glasovanja in soddločanja in ugotovil sklepčnost občnega zbora. Občni zbor je bil sklican po soglasnem sklepu osrednjega odbora na seji dne 3. marca 1948, ki jo je vodil predsednik SPZ. Vsi navzoči delegatje do mala vseh včlanjenih prosvetnih društev so sklicanje občnega zbora ob 40. letnici SPZ viharo pozdravili.

Nato je zasedlo izvoljeno delovno predsedstvo in sicer tov. Umek, tov. Janez Weiss in tov. Ojelnova predsedstva mesta.

Po tem spominskem govoru je podal podpredsednik SPZ tov. Ogris kratek pregled borbe in dela Slovenske prosvetne zveze v 40 letih njenega obstoja. Tov. Ogris je slikal uspehe in udarce, ki jih je doživela tekom desetletij SPZ, in poudaril, da prav naše prosvetno-kul-

tarno delovanje in ustvarjanje jasno pričajo o neizrečeni sili našega ljudstva in njegovi volji do življenja. Ko se je nato spomnil vseh umrlih in živčih prosvetašev, je podelil nekaterim v znak priznanja za njihovo požrtvovalno delo v prosveti lepe lesoreze, ki so delo kmečkega umetnika — samonka tov. Šimeja Olipa iz Sel. Poleg vidnih prosvetašev so bila odlikovana še vsa včlanjena prosvetna društva. Narodni šoli v St. Rupertu pri Velikoven in St. Petru pri St. Jakobu v R., nadalje Zveza mladine za Slovensko Koroško in zbor Smrtnikovih sester, ki je pod vodstvom tov. Hartmana Zdravkova živo razgibal občni zbor in navzoče stalno vnel do navdušenega priznanja, kar je ponovno kazalo veliko ljubezen našega ljudstva do slovenske pesmi in besede.

Naša slov. prosveta je zadeva našega ljudstva

Izčrpano poročilo tov. tajnika o delu SPZ v zadnjih dveh letih je najlepši dokaz velikega razumevanja našega ljudstva za kulturno-prosvetno delo. Tajnik SPZ tov. Mirt Zwitter je v začetku svojega poročila posebno poudaril, da niso ne učenci niti profesorji niti drugi predstavniki, ki so ustvarjali našo prosveto, temveč je to ljudstvo, ki je ustvarjalo, gojilo in gradilo našo prosveto brez presledka tudi tedaj, ko SPZ še ni bila legalno priznana in ko je poleg svobode v gozdovih rasla in vstajala tudi naša nova ljudska prosveta. Nato je poročal o dolgi borbi za priznanje SPZ, o organiziranju in povezavi prosvetnih središč na terenu in podrobno o delu in uspehih osrednjega odbora. Povedal je, da je bila SPZ prisiljena prenehati s sodelovanjem pri radiu, ker belogardistični in tuji »kulturonosi« niso prenesli naših partizanskih pesmi, navedel dalje kot posebno velike uspehe turneje pevcev, po novi Jugoslaviji, pevski koncert 14. junija 1947 v celovškem gledališču. Tov. tajnik je omenil nato velike prireditve kot spominsko zborovanje slovenskih izseljencev 15. aprila 1947, proslavo velike Oktoberske revolucije skupno z avstrijskimi antifašisti v celovškem gledališču, osrednje kulturne inscenacije Hlapca Jerneja in nove Miklove Zale. Poročilo je vsebovalo tudi 1. kulturno-prosvetno razstavo »Življenja in bor-

be Slovenske Koroške« v St. Rupertu in St. Jakobu, nadalje kuharske, kulturno-prosvetne in šminkarske tečaje, ustvaritev lepe centralne knjižnice in podrobno upravno pisarniško delo osrednje pisarne. Ko je govoril še o ukrepih SPZ in o borbi za enakopravnost našega ljudstva na šolskem področju, ki traja sedaj že 100 let, je tov. Mirt Zwitter na koncu svojega poročila poudaril, da je rakrana nemožnost še uspešnejšega delovanja v tem, da nam koroške oblasti še do danes niso dodelile za našo prosvetno organizacijo potrebnih prostorov, kar je edinstven kulturni škandal, ki pa nas ne čudi, če pomislimo, da koroška deželna vlada v vsej zgodovini še ni dala niti enega samega groša za slovenske kulturne namene, čeprav plačujemo iste davke, kot nemški sosed! Toda tako si zamišljajo koroški deželni predstavniki kulturno enakopravnost in kulturno svobodo slovenskega ljudstva! Zato tudi še niso dali niti vinarja za popravo ogromne škode, ki so jo našim prosvetnim organizacijam prizadejali koroški nacisti in šovinisti.

Po tajnikovem poročilu je tov. Hartman Zdravko občni zbor seznanil z denarnim stanjem SPZ. Po odobritvi računa nov je bil stari odbor razrešen svojih dolžnosti.

Volitev novega odbora

Pri volitvah so navzoči delegatje soglasno izvolili za predsednika tov. dr. Franceta Zwitterja, za 1. podpredsednika spet tov. Ogrisa Janka iz Bilčova, za 2. podpredsednika tov. Janeza Weissa iz St. Janža, za tajnika tov. Tomčeta Šlaperja in za blagajnika tov. Šimeja Martinjaka. V širši odbor so bili

izvoljeni še številni prosvetaši iz raznih krajev naše zemlje.

Po krasnih recitacijah starega in novega tajnika in po kratkih besedah novoizvoljenih odbornikov so vsi navzoči zapeli »Hej Slovani«, na kar je predsednik tov. dr. France Zwitter zaključil občni zbor.

100 let traja naša borba za staro pravdo

Tov. dr. Franci Zwitter je nato v obširnem referatu »Ob stoletnici zahtev po enakopravnosti in svobodi slovenskega ljudstva« podal pregled stoletnega slovenskega narodnega gibanja in pokazal, kako so predvsem književniki in kulturniki našemu ljudstvu kazali edino pot k svobodi, — pot brezkompromisne borbe v naslonitvi in zaupanju na svoje lastne neizčrpne sile proti vsem tujim in domačim izkoriščevalcem, medtem ko so se naši politiki zadovoljili z drobtinami in se poniževalno klanjali pred tujo gospodo. Na široko je tolmačil dogodke in ideje marčne revolucije 1848. leta, iz katerih in na katerih so gradili naši največji možje Prešeren, Levstik, Cankar in Zupančič, ki so vedno spet naše ljudstvo iz zavožene stranpoti politikov povedli na pravo pot zanašanja na tvornost svojih lastnih borbenih sil in katerih dela so zato najpomembnejši dokumenti v borbi slovenskega naroda za njegovo svobodo in enakopravnost. Tov. dr. Franci Zwitter je močno poudaril tudi doprinos naših koroških mož, predvsem Matije Majarja-Ziljskega, velikega Svečana Andreja Einspielerja in plodovitega Antona Janežiča, ki so bili med prvimi klicarji in borci za enotnost slovenskega naroda, katere »misi tudi

ne morejo ustreliti s puškami, ne s topovi« (Matija Majar leta 1848). Nato je referent primerjal še panslavistične in iliristične ideje pred 100 leti z današnjim vseslovanskim gibanjem, ki je vzraslo iz širokih ljudskih množic in je globoko demokratično, medtem ko je panslavizem pred 100 leti bil brez vsake zaslonbe v ljudstvu. Zato tudi ni mogel zatreti nemške napadalnosti, ki se je krepila iz dneva v dan in zasedala postojanko za postojanko. Kljubovali sta mu edino le zdrava moč in silna odpornost našega ljudstva, ki so mu predvsem naši književniki in kulturniki vedno znova očistili vse ceste k svobodi in napredku.

Tov. dr. Zwitter je na koncu pokazal na veličastno narodno osvobodilno borbo, ko so vsi tisti, ki so se zavedali stoletnega dela naših največjih duhov, našli pravo pot: Pot borbe proti nasilju za narodno in s tem kulturno svobodo! »To pot, ki so nam je skozi stoletja kazali vsi veliki osnivalci in oblikovalci naše kulture in prosvete«, je končal tov. dr. Zwitter svoj govor, »moramo hoditi tudi mi prosvetaši, kajti: »Edina pot je boj ljudstva, brezobziren boj, dokler ne pade poslednja barikada, dokler ni dosežen poslednji cilj.« (Cankar).

KAKO JE NASTALA NOVA JUGOSLAVIJA

PETA OFENZIVA

Dragojlo Stojič je zavlekel svoj top grmičevje poleg poti in je tam počakal sovražnika. Imel je samo tri granate, zato je dopustil, da so se mu Nemci približali na 15 metrov in šele potem izstrelil, da ne bi po nepotrebem trošil municije. Tako je uničil prvi, in potem tudi drugi tank. To nam je omogočilo prehod preko mostu. Drugače bi bil prehod tu znatno otežkočen. Morali bi iskati druge prehode.

Haubice nas neprestano tolčejo z ene in z druge strani. Od Foče se sliši huda borba. Tam se bori Prva proletarska in zadružje Nemce, dokler ne bodo prešle vse naše enote.

Ponedeljek, 14. junij.

Tekušiči. — Glavno prepreko smo prešli. Sedaj, ko smo se prebili čez cesto Foča-Kalinovik, kjer so Nemci lahko privedli pojačanja, nam bo mnogo lažje. Ali Nemci nas ne zapuščajo. So kakor pobesneli psi. Jezi jih, ker smo se prebili; zato od ranega jutra pošilja jo letalstvo. Sedel sem z Zoronom pod neko slivo poleg vasi — jedla sva čebulo, ko so priletela tri letala. Najpreje

so bombardirali nam nasproti ležečo poljano, nato pa prešli na našo. Nekaj bomb je padlo na dvajset metrov. Sedel sem pod slivo in večji drobci bombe je udaril v debelo vejo nad menoj, se od nje odbil in me rahlo zadrl po sredi čela. Izgubil je brzino; drugače ne bi pisal teh vrstic. Popoldne okoli treh se je začelo streljanje zelo blizu. Nemci so prodrli čez Nozdro in Budan. Na položaju je bila četa Pratečega bataljona, ali morala se je umakniti pred veliko močnejšim sovražnikom. Zrna živčajo okoli ušes. Padel je vodnik Dušan Karanovič. V nekem hlevu vpitje. Vpije žena kapetana Berginea, bivšega četniškega komandanta Zabajka, ki se nam je predal. Sprejeli smo ga v našo vojsko in v to ofenzivo je povedel tudi ženo in dete. Ni dorasel tem naporom, ki jih je vzdržala naša vojska. Ko je videl, da zakopavamo bace, je demoraliziral. Govoril je: »To je naša propast«. Ni imel perspektive, popustil je in ko je videl, da Nemci prodirajo, se je poskušal ubiti. Njegova žena ga je opazila, kako je pripravil bombo in pričela jokati. To je hrabra žena, ki je mnogo trpela na poti, ker so ji obe nogi otečeni od poroda. Komaj smo Bergineu odvzeli bombo in ga posadili na konja. Med tem so Nemci prispeli

čisto blizu. Prateči bataljon se je umikal po nekem jarku. Nedaleč od tu smo našli na Starega in Marka. Onadva sta na novo porazdelila Prateči bataljon in Nemce so končno zaustavili. Ogenj se je umiril. Sedel sem poleg Starega in Marka na neki steni, ko so se znova pojavila nemška letala. Začeli so bombardirati našo dolino. To je bilo eno najstrašnejših bombardiranj v tej ofenzivi. Del naše komore je padel.

Pred mrakom smo krenili proti vasi Crnetu. Nad samo vasio so bombardirali nočjo iznenadili Deseto hercegovinsko brigado. Padlo je sedem tovarišev. Žive duše ni v tej mali muslimanski vasi. Hiše so zapuščene, stvari razmetane. V neki hiši ležijo ranjeni Hercegovci, nimamo obvez, da bi jim zaustavili kri. Bolničarka trga neke stare, umazane krpe in jih jim stavlja na rane.

Legli smo pod neki oreh. Zvedel sem, da je kapetan Bergineu le uspelo izvršiti svoj namen. Med današnjim popoldanskim bombardiranjem, ko na njega niso pazili, je izlekel revolver in se ubil. Ženo smo spravili v neko muslimansko hišo. Sploh se ne more več gibati.

Torek, 15. junij.

Duge Njive. — Po šesturnem maršu smo prispeli v gozd, kjer sedaj počivamo. Bombardirji tihi dancs trdovratno krožijo nad nami in nas iščejo. Spal sem v bližini Starega in Marka. Z rano Starega ni dobro. Vsa roka mu je po-

modrela, ima temperaturo, leži v neki mali vdolbini. Dejal mi je, da je smer našega pokreta spremenjena. Gremo v vzhodno Bosno, a Deseta hercegovinska brigada odhaja v Hercegovino. Stari mi je tudi rekel, da bomo po prihodu v vzhodno Bosno poslali divizije v razne smeri, tako da bo vsaka divizija šla na svoj teren, tako bi se upor načrtno razširil v vseh krajih. Marko je poklical zdravnik, da pregledajo Starega.

Sreda, 16. junij.

V jarku pod Jahorino. — Ves dan sva sedela s Pekom na nekih stenah, preko katerih teče potok. Pred nami je Jahorina. Nočjo se bomo morali povzpeti preko nje. Peko mi je pokazal pismo, ki ga je Sedma divizija poslala Petemu bataljonu Četrte črnogorske brigade:

»Na našem potu iz Črne gore v vzhodno Bosno, ko smo se pod najtežjimi okolištinami prebijali skozi sovražnikove linije, ste nam pomagali v najtežjem momentu na reki Hrečavki. Vaš junaški stav in tovariška pozornost do naše divizije podžiga vse naše borbe in voditelje, da vam v imenu naše divizije izrazimo zahvalo.«

Položaj je v glavnem miren. Zdi se, da smo se dokončno odmaknili od sovražnika. Tudi letalstvo ne deluje več. Samo izvidna letala so nas še iskala, vendar so se naši dobro umaknili v gozdove.

(Dalje.)

Agrarna reforma

v nekaterih novih demokratičnih slovanskih državah

»Veľeposestniška zemljiška lastnina se odpravlja takoj brez kakršne koli odkupnine.« Tako se glasi prva točka znamenitega odloka o zemlji, ki ga je napisal Lenin sam in ki ga je sovjetska oblast izdala takoj prvi dan po veliki Oktoberski revoluciji, 8. novembra 1917. Tako je bilo, kakor je rekel Lenin, na mah pometeno s starim, stoletnim sovragom kmetov, s fevdalnim zemljiškim gospodom. Prvič v zgodovini so kmetje brezplačno dobili zemljo. Storjeni so bili prvi veliki koraki na mogočni poti napredka, ki so jo prehodili kmetje Sovjetske zveze od tedaj pa do danes, do kolhoznega gospodarstva. Leninov odlok o zemlji je postal borbeni program delovnega kmeta po vsem svetu. Buržoazne vlade cele vrste držav so bile v času po prvi svetovni vojni ob rastočem gibanju kmetov, v strahu pred upori prisiljene obljubiti agrarno reformo. Ponekod se potem te obljube sploh niso uresničile, ponekod pa so se, seveda v kolikor mogoče omejenem obsegu, tako, da so se čim bolj ščitili interesi zemljiških veleposestnikov. Prve obljube so bile navadno prav radikalne, po-

tem so se začele z odlašanjem in prav medlo izvajati dokler ni nazadnje, ko se je zdelo vladajočim razredom nevarnost odstranjenja, vsa stvar zaspala. Položaj kmetov se pa v ničemer ni izboljšal. Veľeposestvo je ohranilo svojo ogromno moč in veljavo. Bilo je eden glavnih nosilcev in opornikov reakcije na vseh področjih političnega, socialnega in kulturnega življenja, trdno povezano z veliko buržoazijo, s finančnim kapitalom za zaščito skupnih razrednih interesov. Šele v drugi svetovni vojni, z velikimi narodnoosvobodilnimi borbami in z novo oblastjo je prišlo do uresničenja davnih sanj delovnega kmeta. Povsem jasno je, da je morala biti ena prvih in najvažnejših nalog novih demokratičnih vlad v državah vzhodne in jugovzhodne Evrope, ko je ljudstvo prevzelo oblast v svoje roke, izvedba resnične agrarne reforme, ki je končno veljavno strla moč veleposestva. Od vseh novih demokratičnih držav je bila agrarna reforma najpopolnejša v Jugoslaviji. Za danes pa si oglejmo, kako so jo izvedli v drugih treh novih demokratičnih slovanskih državah, Poljski, Češkoslovaški in Bolgariji.

POLJSKA

Že pred več sto leti so imenovali Poljsko »pekel za kmetec«. Veľeposestniški sistem fevdalne dobe se je tu skoraj v celoti ohranil, tako na starem ozemlju poljske države, kakor v Vrnjenih pokrajinah, ki so bile do leta 1945 v sklopu nemškega »rajha«. Kakšen je bil položaj kmetov, nam dobro kažejo statistični podatki za Poljsko med obema vojnami. Seveda veljajo ti podatki za ozemlje predvojne Poljske. Kmetijskih posestev, ki so imela manj kot 5 ha zemlje, je bilo 64,6 odst., torej skoraj dve tretjini vseh posestev — od celotne zemeljske površine pa je pripadalo tej skupini samo 14,8 odst., torej manj kakor ena šestina. Še več! Med temi kmeti z zemljo do 5 ha je bila velika večina tistih, ki niso imeli več kot 2 ha: celih 22,9 odst., torej ena tretjina celotnega števila posestnikov. V rokah te tretjine pa ni bilo več kot borih 3,5 odst. zemeljske površine: manj kot ena štiri-
dvajsetina. Tako na dolgem koncu statistične tabele. Na gornjem pa so bili veleposestniki, ki so premogli več kot 50 ha, a njihova posest je pokrivala le malo manj kot polovico (14,3 odst.) celotne zemlje. Poljska Pilsudskega in njegove klike ni v ničemer izboljšala položaja kmetov. Nova demokratična Poljska pa se je še med vojno z vso energijo lotila rešitve »kmetškega vprašanja«. Z odlokom poljskega komiteta osvoboditve 6. septembra 1944 se je za-

čela izvajati resnična agrarna reforma. Ustanovljen je bil državni zemljiški fond, ki mu je pripadla vsa državna zemlja, vsa zaplenjena zemlja, lastnina Nemcev in domačih izdajalcev, in pa — brez odkupnine — vsa privatna posestva v kolikor so presegala površino 50 ha (v zapadnih pokrajinah 100 ha). Iz tega fonda so dobili zemljo kmetje brez zemlje in mali kmetje (s posestjo do 5 ha), mali zakupniki in poljedelski delavci, pa tudi med srednjimi kmeti oni s številnimi družinami. Samo na ozemlju stare Poljske je prišlo v fond 2 milijona 810.000 ha. Posamezni deleži s te zemlje so znašali do 5 ha, za prav številne družine tudi več. Za to morajo plačati novi lastniki v roku 10 do 20 let toliko, kot znesen en povprečen letni pridelek, in to v naravi ali z denarjem. Nad 450.000 družin je dobilo zemljo na starem poljskem ozemlju, nad 393.000 pa v vrnjenih pokrajinah. Ko bo naseljevanje Vrnjenih pokrajin do cela zaključeno, bo na tem novem poljskem ozemlju nad 600 tisoč kmetijskih gospodarstev v velikosti 7 do 15 ha, na njih pa bo živel nad 3 milijone kmetškega prebivalstva.

ČEŠKOSLOVAŠKA

Kakor Poljska je imela tudi Češkoslovaška že po prvi svetovni vojni svojo »agrarno reformo«. 16. sept. 1919 je bil sprejet zakon o razlastitvi veleposestev Nemcev, Madžarov in Avstrijcev,

ki so imela nad 150 ha orne ali nad 250 ha kakšne koli zemlje. Na ta način bi bilo treba razlastiti nad 4 milijone ha. Toda v celih dolgih 17 letih, do konca leta 1936, ni bila razlašena še niti ena polovica: vse drugo je ostalo lepo v rokah prejšnjih lastnikov. Po statistiki iz leta 1930 je bilo v rokah veleposestnikov za nad 50 ha 43,4 odst. vse zemlje — obenem pa so tvorili ti veleposestniki en sam odstotek vseh zemljiških posestnikov. Ena desetina tega odstotka, veleposestniki z nad 500 ha, pa so posedovali 28,8 odst. vse zemlje na Češkoslovaškem. Pri kmetih, ki so imeli manj kot 1 ha zemlje, se ponavljajo skoraj iste številke, samo ravno narobe: 28,2 odst. vseh posestnikov je imelo v svoji lasti 1,6 odst. zemlje. Ker smo zgoraj pri Poljski vzeli za mejo 5 ha, navedimo še tu te številke: 70,9 odst. vseh kmetijskih posestnikov je imelo manj kot pa 5 ha, od vse zemlje jim je pripadalo le 15,5 odst. — Po osvoboditvi Češkoslovaške je vlada 21. junija 1945 izdala odlok o konfiskaciji in razdelitvi zemljiške lastnine Nemcev in Madžarov ter narodnih izdajalcev. Na podlagi tega odloka je bilo zaplenjenih 2 milijona 690.000 ha; od tega 1 milijon in pol ha obdelane zemlje, nekaj nad 1 milijon ha pa gozdov. Veľino gozdov je dobila država, nekaj zemlje živinorejske in poljedelske zadrage, 1 milijon 300.000 ha obdelane zemlje pa je bilo razdeljenih med 127.000 družin, s približno 10 ha na družino. Največji deleži so znašali do 13 ha. Za dobljeno zemljo mora plačati kmet vsoto letnega ali dveletnega pridelka; rok plačila je določen na 15 let. Invalidi narodnoosvobodilne vojne, vdove po vojakih in sirote dobe zemljo brezplačno. Vsa reforma še ni popolnoma izvedena, posebno na Slovaškem so jo hoteli protiljudski reakcionarni elementi čimbolj zavlačevati. Na iniciativo in po vstrajnem zahtevanju Komunistične partije Češkoslovaške je bil v zadnjem času sprejet nov zakon, po katerem bo razdeljeno še pol milijona ha veleposestniške in cerkvene zemlje.

BOLGARIJA

V Bolgariji je bil položaj pred vojno precej drugačen kakor na Poljskem ali na Češkoslovaškem. Bolgarija je bila dežela malega in srednjega kmeta. Predkapitalistične, fevdalne razmere se tu skoraj niso ohranile. Veľeposestvo je bilo v Bolgariji likvidirano že v zadnji četrtini prejšnjega stoletja, po osvoboditvi Bolgarije izpod turškega gospodstva v rusko-turški vojni 1877—1878. Turški fevdalni gospodje, begi, so tedaj zapustili Bolgarijo in razprodali svoja imetja. Pretežen del njihove zemlje je prišel v roke vaških oderuhov in

velikih kmetov. Tako je bila torej pred vojno slika kmetске posesti v Bolgariji nekako takale: prva skupina, ki so jo tvorili oni brez zemlje in tisti s posestjo do 1 ha, je predstavljala 17 odst. vseh posestnikov in imela v svoji lasti 1,3 odst. vse obdelane površine. Mali kmetje z 1 do 4 ha v drugi skupini so predstavljali 48 odst. vseh posestnikov in posedovali 19 odst. vse obdelane zemlje. Srednjih kmetov (4 — 8 ha) je bilo 26 odst., imeli pa so 34,5 odst. obdelane površine. Veliki kmetje (8 — 40 ha) so tvorili 9 odst. vseh posestnikov, v njihovih rokah pa je bilo 43 odst. vse obdelane zemlje. Zadnja skupina, velika kapitalistična gospodarstva, je štela le 0,2 odst. posestnikov in imela 2,2 odst. obdelane zemlje. V zadnjih letih pred drugo svetovno vojno so se mala kmetška gospodarstva vedno bolj drobila, mali kmet je vedno bolj lezel v dolgove in bil vedno v slabšem položaju. Po krivdi vladajočih razredov je bilo poljedelstvo najbolj zaostal del narodnega gospodarstva. Obenem s procesom drobljenja malih kmetij se je vršil, da si počasi, proces združevanja in povečanja zemlje v rokah velikih kmetov in kapitalistov. — 12. marca 1946 je sprejelo bolgarsko Narodno sobranje zakon o agrarni reformi, ki je izvedena po načelu: »zemlja mora pripadati onemu, ki jo obdeluje«. Zato nihče ne sme imeti posestva, ki bi presegalo 20 ha, — zadrževanje, ki je vsebovana že v programu Domovinske fronte. Oni, ki zemlje ne obdelujejo sami, smejo imeti največ 5 ha. Vsa zemlja nad tem minimumom, pa tudi posest šol, državni pašniki, posest raznih ustanov, za obdelovanje primerno gozdne površine, cerkvena in samostanska ozemlja, ki so jo oddajali v najem, vse to je prišlo po zakonu o agrarni reformi v državni zemljiški fond. Odškodnina se plačuje s tristoosdstojnimi obljubami. Kmetje, ki dobe zemljo, jo bodo plačali državi v teku 20 let; pri tem imajo invalidi domovinske vojne, vdove in sirote 50 odst., člani delovnih poljedelskih proizvajalnih združenj pa 40 odst. popusta. Na desetino tisočev kmetov brez zemlje in malih kmetov je dobilo že svoje deleže iz državnega zemljiškega fonda. Še pred zakonom o agrarni reformi je izšel zakon o združnih poljedelskih gospodarstvih, po katerem lahko kmetje ustanavljajo (oh prostovoljnem združenju najmanj 15 kmetov nekega okoliša) poljedelske zadrage, v katerih skupno obdelujejo zemljo, pa obdrže pri tem lastniško pravico nad svojim deležem in lahko zadrugo po treh letih zanuste. Zadrage čaka na Bolgarskem velika bodočnost, saj so za res uspešno obdelovanje zemlje posesti posameznih kmetov nedvomno premahe; ne; v zadrugah pa bo mogoče uporabljati najmodernejše načine obdelovanja.

Vasilij Melić

KAPLAN MARTIN ČEDERMAC

FRANCE BEVK

Pred letom je nekoč hodil po isti poti, ko ga je dohitel neznanec v turistovski obleki. Bil je gost mrak, niti sledu po mesečini, le od zvezd je rahlo sijalo, ni mu razločil obraza. Zaradi samotne poti mu je bila družba ljuba, toda besede, ki jih je govoril neznanec, so mu bolj in bolj prebujale srh po hrbtu. Bil je velik porogljivec, s slastjo se je norčeval iz vsega, kar je bilo Čedermacu sveto. Med letom je bil pozabil nanj, zdaj pa se mu je zazdelo, da njegovi koraki odmevajo v noč in ga motijo. In kakor da so njegove besede žive obvisle v zraku, da jih zdaj sproti pobirajo njegove misli. Takrat, pred letom, se je bil razvnel v ogorčenju, dvignil palico in zavpil: »Proč, satan!« Zdaj v tem trenutku, pa se mu je roganje kot robida oprijemalo duše, »postiljal mu je z grenkimi občutki...»

V Landarju pod hribom je odbila ura. Glasovi so Čedermaca zdramili, da je postal in si obrisal znojne kaplje, ki so mu kljub hladu stopale na čelo. Za-

vedel se je in se zgrozil. Kaj se z njim godi? Kaj se z njim godi? »Proč, izkušnjaveck!« je glasno zaklical in dvignil palico. Znova jo je spustil na cesto in sklonil glavo. V prsih se mu je trgalo, v srcu mu je vrelo in se pretakalo, kakor da se mu je sesula notranjost. Noč ga moti, zlodej mu je sedel na dušo in ga skuša... Da bi čimprej dospel v samoto svoje izbe!

Odganjal je misli, zatiral občutke, naglo stopal po cesti in po klanecu, ki se je spenjal v hrib. Pred vsako tenjo ob poti se je zdrznil; visoko v hribu je vpila sova.

Ostale dogodke te noči je doživljal le kot v omotici. Pozneje so mu le v odlomkih prihajali v zavest... Najrajši bi nikogar ne bil videl, z nikomer govoril, dokler v samotni svoje izbe ne pride sam s seboj na čisto.

Dospel je do Vrsnika, tedaj se je začudil: v večini hiš so še gorele luči. Krčma pri Špehonji je bila posebno

razsvetljena; na drevje in na breg so padali svetli kvadrati, v katerih so se premikale sence. Nič petja ne gostilniškega šuma, le glasovi razgovora so mu zamolklo prihajali na uho. Prišel je bliže in opazil, da stoji pod lipo gosta skupina mož. Zasišli so ga, četudi ga še niso mogli zagledati v mraku, utihnili so in vsi hkrati zastrmeli na klanec.

»On je!« se je oglasil nekdo. »Seveda je on. Saj ga poznam po hoji.«

Že je skoraj dosegel krčmo, ko so mu stopili nekaj korakov naproti. Čedermac se je ustavil in se oprl na palico, ustavili so se tudi možje. Tudi fantje, ki so bili dotlej v izbi, so prišli in pristopili h gruči. Za hrbti se jim je stiskal Špehonja.

Kaplan jih je začudeno zrl. Kaj mu hočejo? Kaj to pomeni? Med njimi je videl tudi Breškona, Birtiča in kovača Vanca. Zresnjeni obrazi so jim rahlo žareli v medli svetlobi, ki je padala skozi okna; v očeh se jim je izražalo začudenje, pomešano z zadovoljstvom.

»No, kaj je?« se je oglasil. »Kaj me tako gledate?«

»Torej ste se vrnil!« je spregovoril Breškon.

»Seveda sem se vrnil. Zakaj bi se ne

bil vrnil? Kaj pa vi še vedno na nogah? Ob tej pozni uri?«

»Pravkar smo se posvetovali. Ako bi vas še ne bilo, bi vas šli iskat.«

»Iskat?« se je zavzel kaplan. »Kako — iskat? Kam?«

»V Čedad, v Oidem, kaj naj vemol. Obljubili so nam, da se vrnete.«

Čedermac se je vedno bolj čudil.

»Pa kdo vam je obljubil!«

Tedaj so govorili vsi hkrati. Bilo je, kakor da se je zdri plaz gruči, ki se vali v dolino. Čedermac je s težavo lovil besede, ki so se prehitale; zaradi omotice, ki mu je pijanila duha, jih je le z muko povezoval v smisel. Ustvaril si je medlo sliko, kaj se je prejšnjo noč godilo v vasi. Birtič se ni le širokoustil, ko je trdil, da ga ne dajo odpeljati. Kovac Vanc je bil opazil, da so prišli ponj in je sklical ljudi. Ko so prazni prišli od kaplanije, so bili zbrani že vsi možje in fantje; niso mogli verjeti, da ga res nimajo s seboj. Morda pa so ga odvedli po stranski poti, po stezi, da bi jih prevarili. Zastavili so jim pot, kri je gorela, stiskale so se pesti, padale so grozeče besede. Ne dajo gospoda in tudi nočejo, da bi ostali otroci in starši, ki ne znajo jezika, brez božje besede kot živali v gozdu.

(Dalje.)